

Innspill til endringer i forskrift om fremmede organismer – H nr 2024/8056

Innhold

Sammendrag	2
Konsekvenser for planteprodusenter.....	3
Rammer for videre planteskoledrift under forskrift om fremmede organismer (trær, busker og stauder).....	3
Rammer for videre plen- og sedumproduksjon under forskrift om fremmede organismer	4
Plenproduksjon	4
Sedum	5
Konsekvenser for natur, klima og miljø hvis de norske produsentene forsvinner	6
Landbrukspolitiske mål	7
Erstatningsordning	7
Rammer for videre juletreproduksjon under forskrift om fremmede organismer.....	8
Andre forhold vi ønsker å adressere.....	9
Dagens regulering	9
Hva skal reguleres i forskrift om fremmede organismer?.....	10
Metode og kriteriesett for å finne frem til arter som kan være aktuelle for forbud.....	11
Våre vurderinger av Miljødirektoratets vurderinger	12
Syringa vulgaris	14
X Sorbaronia Mitchurinii (heretter kalt Aronia 'Moskva').....	15
Malus toringo	16
Cotoneaster dammeri (Cotoneaster x suecicus).....	17
Lonicera caerulea.....	18
Euonymus europaeus.....	19
Pinus mugo	19
Cotoneaster lucidus.....	19
Nytteverdien av forbud	20
Kostnader ved tilsyn og oppfølging av forbud.....	21
Importforbud.....	21
Utsetting	22
Lever forslaget opp til målsettingen?	23

Sammendrag

Norsk Gartnerforbund (NGF) ønsker å takke for muligheten til å komme med innspill til høring om oppdatering av forskrift om fremmede organismer. Som vi tidligere har uttrykket mange ganger ønsker vi mer enn gjerne å være en konstruktiv diskusjonspartner som kan bidra med kunnskap fra vårt fagfelt som i sin tur kan bidra til god forvaltning for å opprettholde et livskraftig biologisk mangfold i Norge.

Vi har tatt del av høringssvaret fra institutt for landskapsarkitektur (ILA) på NMBU og vi støtter fullt ut deres kommentarer rundt, prosess, metode og prinsipielle tilbakemeldinger. ILA har noen av de fremste ekspertene på grøntanleggsplanter i Norge. Vi stiller oss undrende til at Miljødirektoratet ikke har brukt deres kompetanse i utarbeidelsen av høringsforslaget. Dette særlig da Norsk Gartnerforbund i februar opplyste Miljødirektoratet om denne ressurs.

Vi er dessverre av den oppfattelse at forslaget er mangelfullt utredet både når det kommer til de faglige vurderingene og de større langsiktige konsekvensene. **Vår sterke anmodning er at forslaget trekkes og at Miljødirektoratet foretar en grundigere utredning.** NGF ønsker først å peke på tre meget alvorlige konsekvenser som ikke er sett eller hensyntatt.

- Forslaget har store økonomiske konsekvenser for planteskoleprodusentene og legger premisser for hvordan forbud kommer til å håndteres i fremtidige revisjoner. Dette kommer å lede til en avvikling av norsk planteskoleproduksjon hvis det ikke utarbeides en erstatningsordning.
- Forslaget ser ut til å få ekstremt store konsekvenser også for produsenter av ferdigplen og sedum. Vi mangler avklaringer fra Miljødirektoratet på akkurat hva som blir forbudt når det kommer til ferdigplen. Her ønsker vi en avklaring fra Miljødirektoratet før et forbud trer i kraft. Hvis de sorter som brukes i ferdigplenproduksjonen er inkludert, må man inkludere også dette i en erstatningsordning. Sedum må inkluderes i ordningen.
- Forslaget har innvirkning på den tilstøtende forskriften om utsetting av utenlandske treslag. Som et resultat vil også norsk juletrenæring svekkes kraftig hvis forslaget går igjennom. Begrensinger på import og omsetning av planter som har utsettingstillatelse gjennom annen forskrift, er et konkurransevridende handelshinder til fordel for utenlandsk produksjon.

Andre momenter i høringen vi ønsker å påpeke er:

- Dagens forskrift om fremmede organismer griper inn i andre forskrifter. Dette er i strid med god forskriftspraksis, og det er behov for å revidere forskriften i sin helhet, samt foreta tydelige avgrensinger mellom de forskjellige regelverkene som regulerer fremmede skadelige organismer.
- I tråd med forskriftens formål må den omhandle alle organismegrupper og ikke bare planter når det kommer til restriksjoner.
- Metode og kriteriesett for å velge ut arter til forbudslisten har store svakheter, og de faglige vurderingene er mangelfulle.
- Nytteverdien av forbudslisten i sin eksisterende form, med eksisterende premisser der det ikke skal være tilbakevirkende kraft eller krav om/midler til bekjempelse, må utredes grundigere.
- Hvordan man skal måle nytteverdi av forbudene er ikke godt nok utredet.
- Det er ikke utredet hva de faktiske kostnadene for tilsyn og oppfølging av forbud er. Det må utredes før eventuelle forbud trer i kraft.

- Vi stiller oss undrende til at Miljødirektoratet ikke først oppfyller egne forpliktelser i handlingsplanen som utløper 2025 før man går til det skritt å foreslå nye forbud.

Konsekvenser for planteprodusenter

Rammer for videre planteskoledrift under forskrift om fremmede organismer (trær, busker og stauder)

Miljødirektoratet henviser i høringen til at det er behov for en revisjon av vedleggene i forbindelse med at det har kommet en ny Fremmedartsliste fra Artsdatabanken. Vi har også tidligere fått opplyst av Miljødirektoratet at det er tenkt at vedleggene skal oppdateres jevnlig når det foreligger ny kunnskap, og den kunnskap man legger til grunn er nettopp Fremmedartslisten. Fremmedartslisten oppdateres hvert 5. år, hvilket tilsier at en revisjon av vedleggene i forskriften er tenkt å følge tilnærmet det samme oppdateringsmønsteret.

Høringsforslaget legger opp til at utsatt forbud skal være det avbøtende tiltaket, slik at næringen skal få tid til å «avvikle produksjoner og omstille seg». Som NGF opplyste Miljødirektoratet om i februar, er såkalte overgangsordninger med utsatt forbud ikke et virkemiddel for å hindre økonomisk tap. Personlige erfaringer fra produsentene i 2016, når forskriften tredd i kraft, var at etterspørselen etter varer som hadde fått 5 års utsettelse av forbud sank til nærmest null i den stund kommende forbud ble kunngjort. Vi tror dere vil få noen liknende bekreftelser i høringssvarene i denne omgang. Et annet spørsmål er hva man skal omstille seg til. I sin vurdering peker Miljødirektoratet på at flere av de viktige produksjonene har erstatninger med lavere risiko, så derfor kan man anse det rimelig med forbud. Her gjør vi oppmerksom på at ved hver revisjon av Fremmedartslisten, har Artsdatabanken samtidig foretatt «metodeutviklingsarbeid» der man endrer kriterier og forutsetninger i vurderingene fra gang til gang. Dette gjør at resultatene i Fremmedartslisten er svært uforutsigbare. En art kan fra den ene listen til den andre, gå fra svært høy risiko til lav risiko til svært høy igjen grunnet disse endringer i vurderingsmetodikk, selv om det i realiteten ikke er noen endring i økologisk risiko. Eller sagt med Artsdatabankens egne ord i 2018: «*Kriteriesettet som er benyttet er noe endret fra forrige utgave [...] Vi kan ikke si at alle disse endringene representerer en reell endring i den økologiske risikoen.*» Ved forskriftens tilblivelse i 2016 var *Taxus x media* en sikker produksjon i og med at denne var unntatt vurdering i 2012. Likeledes har *Aronia* 'Moskva' (nå under navnet *Sorbaronia mitschurinii*) kommet til å bli en meget viktig kultur som alternativ til de bærbusker som ble ført opp på vedlegg V i forskriften. Da var den ikke aktuell til vurdering på forbudslisten. Nå står begge disse økonomisk viktige produksjonene i fare for å bli forbudt. Det er altså helt umulig å vite hvilken produksjon man skal satse på.

Som vi også har opplyst Miljødirektoratet om, er det mulig å foreta endringer i et sortiment. Det er et arbeid som pågår kontinuerlig og har pågått kontinuerlig også før forskriftens tilblivelse. Enten fordi man finner bedre kultivarer og kloner etter omfattende utvalgs- og utprøvningsprosesser, men det kan også være fordi man ser at en plante er for spredningsvillig til at man mener det er forsvarlig å ha den ut på markedet. Dette er dog langsomme årelange prosesser der man først finner erstatninger, så produserer opp disse samtidig som andre produksjoner fases ut.

Planteskolenæringen i Norge er liten. I 1999 hadde Norge 223 planteskoler. I 2021 var antallet redusert til 39. Frilandsarealet har i den samme tiden blitt redusert fra 2869 daa til 1146 daa.

Planteskole følger altså ikke den samme trenden som øvrig landbruk der antallet gårder blir færre, men produksjonsarealet per gård blir større. Når en planteskole forsvinner så forsvinner den. Næringen har nå kollektivt gjennom Plantinor SA tatt grep for å stanse den negative utviklingen gjennom samarbeid. Herunder er felles produksjonsplanlegging og produksjonsoppdeling to viktige virkemidler for at norsk produksjon skal bli konkurransedyktig mot importen. Nettverksstrukturen innebærer imidlertid også at næringen kollektivt er utsatt når planteskoler og kollegaer faller i fra. Det finnes dessverre fremdeles et mindretall planteskoler som tror det er gunstig at de norske konkurrentene forsvinner, men sannheten er at jo færre norske planteskoler vi har desto fortere blir de slukt opp i konkurransen med de utenlandske planteskolene. Pris er fremdeles den store utslagsgivende faktoren for å vinne et anbud.

Det ble en stor økonomisk belastning for planteskolenæringen i 2016 da forskriften kom. At det skulle komme et forslag som innebærer en mangedoblet økonomisk belastning, var det ingen som drømte om. Slik nåværende forslag ligger, og hvis det skulle innføres et forbud «her og nå», har bedriftene planter på lager, som må kasseres, til en anslått omsetningsverdi på minimum 30 millioner kroner. Her er det ikke tatt med framskriving av fremtidig salgsverdi, faste utgifter som må fordeles på andre produksjoner eller andre omkostninger som gjør tallet betraktelig mye større.

Planteskolenæringen i Norge består nesten utelukkende av små familiebedrifter. Dette gjør at omsetningen per bedrift gjennomsnittlig er liten og driftsmarginene er små. Tall fra de 10 største buskprodusentene viser at for halvparten av bedrifter utgjør de foreslåtte forbudsplantene mellom 22-50 % av total omsetningsverdi. Hvordan tallene vil se ut om 5 år ved neste revisjon av Artsdatabankens liste er det ingen som vet ettersom ingen vet hvordan Artsdatabankens risikomatrix kommer til å se ut. Hvilke planteskoler som vil rammes ved neste revisjon vet vi heller ikke ettersom dette vil være avhengig av hva man har satset på som hovedproduksjoner, og om dette neste gang er innefattet i kategoriene SE og HI. En slik oppdatering av forbudslisten skal da altså gjenta seg igjen og igjen i all fremtid så lenge forskriften eksisterer i sin nåværende form. Ingen kan produsere med den typen av økonomisk risiko hengende over hodet.

Uten et reelt økonomisk sikkerhetsnett vil konsekvensene for planteskolenæringen i dette uberegnelige og uforutsigbare landskap bli katastrofal. Resultatet, hvis det ikke blir utviklet en erstatningsordning for tapt produksjon, er økt import og i verst tilfelle kun import.

Rammer for videre plen- og sedumproduksjon under forskrift om fremmede organismer

Ferdigplenproduksjon

I forslaget foreslår man å forby *Festuca rubra subsp. communata*. Som Artsdatabanken selv skriver: “Rødsvingel *Festuca rubra* med slektninger er en uhyre komplisert gruppe som praktisk talt ikke er studert i Norge”. Hvordan arter/underarter/varieteter deles inn taksonomisk varierer og er i stadig endring. Trolig er det heller ikke enighet her. Artsdatabanken angir at *communata* etablerer seg først og fremst på skrotemark og har liten innflytelse på stedege naturtyper, og utslagsgivende (til tross for den kompliserte genetikken) konkluderer man med at den trolig kan hybridisere introgressivt med “hjemlige raser”. Det er uklart hva man legger i begrepet “rase” her, men denne trolighet er altså det som gir den skår tre på økologisk effekt (i henhold til Artsdatabankens metodikk, der en introgresjon alltid klassifiserer som negativ (selv om den også kan være positiv). Artene/underartene/varietetene/rasene (hvordan man enn velger å klassifisere dette), som det opplyses at *communata* trolig kan hybridisere med, angis som livskraftige og er

ikke klassifisert som nøkkelarter. Oppsummert, kun utefra Artsdatabankens egen informasjon, er altså grunnlaget for forbud temmelig tynt og effekten av forbudet for det biologiske mangfoldet er enda tynnere. Dette også med tanke på utbredelse.

Veirødsvingel brukes i så å si alt av frøblandinger til ferdigplen. Det som brukes er imidlertid ikke arter (eller underarter eller varieteter), men sorter som er fremavlet etter mange års sortsutvikling og sortsutprøving. Her iblant norske sorter. **Det er uklart hvordan Miljødirektoratet forholder seg til sortsmaterialet og dette må utdypes og ikke minst utredes før et eventuelt forbud trer i kraft.** Hvis gressorter skal være gjenstand for forbud, ønsker vi å påpeke følgende som et ledd i vurderingen: Det blir i kriteriesettet vurdert at planter med kommersiell interesse som har alternativer kan forbys, men til plen, fotballbaner, golfbaner etc med krav til slitestyrke, finnes det ingen fullgode alternativer. I likhet med de andre artene angir Miljødirektoratet ikke hva de mener er alternativet så vi kan dessverre ikke kommentere dette faglig, men det burde ikke være nødvendig å erstatte noe her. Dette er jo arealer som skal klippes og ikke kommer i blomst.

Betydningen av plen er i dag svært undervurdert, og plen blir ofte, enten i mangel på kunnskap eller humoristisk, omtalt som grønn ørken. Dette er så langt fra sannheten man kommer. Bier og andre pollinerende insekter finner bedre steder å få seg mat hvis plenen er kortklippet, men både under og over bakken i en plen kryr det av organismer som har denne som leveområde. Plen binder jorden og hindrer erosjon. Plen er den viktigste overvannhåndteringskilden i by, og plen er det som binder mest CO₂ av all vegetasjon i byen. Det unike med ferdigplen er at områdene raskt kan tas i bruk. Her handler det om uker. Hvis man sår plen, er det snakk om lang etableringstid før den kan brukes. Dette er ikke forenlig med for eksempel å etablere plen i en barnehage eller ved en skole. Da blir det fort gummi eller asfalt for små barneføtter å løpe på. Ferdigplen er altså et uvurderlig produkt for urbane miljøer, hager og ikke minst for det biologiske mangfoldet.

Ferdigplen er en flerårig produksjon som høstes minimum etter 18 måneder (men heller senere) både for å holde sammen og for å unngå jordtap. For ferdigplen er "her og nå verdien", dvs lagerverdien den samme verdien som omsetningsverdi av ferdigvare ettersom plen ikke forekommer i flere størrelser. Anslagsvis har vi nå et areal med tilplantet ferdigplen tilsvarende en verdi av 270 millioner kroner (lagt til grunn gjennomsnittlig engros pris). Det er investert i kostbar maskinpark, og det finnes ingenting å omstille produksjonen til. Så lenge det ikke finnes fullgode alternative sorter er det heller ikke et alternativ å endre frøblandingene.

Når det kommer til kontroll og oppfølging fra myndighetenes side av et eventuelt forbud mot *communata*, blir dette ikke engang nærmest, men faktisk helt umulig å håndheve med kontroll og tilsyn.

Vår vurdering er at det ikke ligger noen gevinst i å forby sorter av veirødsvingel til formål arealer som skal klippes. Derimot bør man stille krav til at det brukes naturfrøblandinger med lokalt opphav i naturrestaurering. Alternativt at man forbyr kommersielle veirødsvingelsorter til bruk ved naturrestaurering.

Sedum

I forslaget foreslår man forbud mot japanbergknapp *P. ellacombeanus*, gullbergknapp *P. kamtschaticus* og *P. selskianus*. I tillegg vurderer man totalforbud for gravbergknapp *P. spurium* og sibirbergknapp *P. hybridus*.

Hvorfor man foreslår en omregulering for de to sistnevnte er litt uforståelig. Hensikten er å beskytte grunnlendt kalkmark. Dette er så ivaretatt det kan bli gjennom at artene i dag er totalforbudt til annet enn grønne tak og at man må søke om tillatelse hvis de skal inngå i grønne tak i kommuner som har naturtypen. Det er få privatpersoner som ruller ut en sedummatte på sitt tak og gjør de det, så tar de profesjonelle personer i bruk til oppgaven. På bakgrunn av dette ville vi heller hevde at den regulering vi har i dag gir bedre beskyttelse. Søknadsplikt gjør at Miljødirektoratet har kontroll på- og oversikt over utsettelsen. Dermed trenger myndighetene samtidig å bruke mindre tid og ressurser på kontroll- og tilsynsoppgaver. Dette vil vi tro er mye mer kostbart for samfunnet enn saksbehandling inne på et kontor.

Både japanbergknapp og gullbergknapp brukes i produksjonen i dag og er altså av kommersiell verdi. Vi er ikke kjent med at det brukes *Phedimus selskianus* i sedumblandinger, men det er jo mange forskjellige av disse blandinger. At sedumblandinger til grønne tak har blitt enormt populært er ikke uten grunn. Grønne tak er viktig for overvannshåndteringen i by, sedum tilbyr mat til pollinerende insekter og er vedlikeholdsvennlig i stell (som er en fordel når man skal skjytte det som befinner seg på tak). Sedum tåler å bli våt og den tåler tørke. Det finnes ikke erstatning for sedumblandinger på grønne tak, kun alternative blandinger, men det ligger i sakens natur at disse skal bestå av et mangfold og ikke ende opp som monokulturer.

Bruk av japanbergknapp og gullbergknapp er et godt eksempel på konsekvensen av den forvaltning vi nå har rundt fremmede organismer. Når noe blir forbudt og det innføres restriksjoner må man finne alternativer. Dette er da også det Miljødirektoratet oppmuntrer til i eksisterende forslag, med eneste uttrykkede kriterium at arten skal ha lavere risikokategori i Fremmedartslisten og da er den et alternativ. Gravbergknapp og sibirbergknapp ble regulert i forskrift i 2016. Da sto gullbergknapp i lav risiko og japanbergknapp var ikke vurdert. Grunnen til at japanbergknapp ikke ble vurdert, var at den ikke var i produksjon og hadde den vært det ville den endt opp i maksimalt lav risiko etter metoden som ble brukt da. Akkurat som for *Taxus x media* og *Aronia 'Moskva'* har man her altså gjort akkurat det myndighetene ber om og dette straffer seg med ytterligere økonomisk belastning. Igjen som omtalt tidligere, går det ikke å produsere med en slik økonomisk risiko og uforutsigbarhet hengende over hodet.

Som for ferdigplen er lagerverdi det samme som omsetningsverdi av ferdigvare. Vi har ikke innhentet nøyaktige tall i produksjonen, men vi anslår at verdien av sedummatter/kassetter der disse arter inngår til å ligge rundt 30 millioner.

Konsekvenser for natur, klima og miljø hvis de norske produsentene forsvinner

Det er et paradoks at NINA, på oppdrag av nettopp Miljødirektoratet, driver med [overvåkning og varsling](#) av alle de hundre tusener av organismer som følger med importen, samtidig som Miljødirektoratet ikke adresserer dette i sitt forslag og kun konsentrerer seg om plantene. NIBIO har et pågående 4 årig prosjekt [STOPPEst](#) som har som mål å få frem ny kunnskap om rollene til ulike aktører innen dagens plantehelsesystem for å minimere biologisk risiko. Prosjektet viser år etter år at dagens mottakskontroll ikke er tilfredsstillende for å fange opp og stanse fremmede skadelige organismer fra å komme inn i landet. Med unntak av import av småplanter til viderekultur, er planteskolevarer (busker, trær og stauder) noe som importeres og går rett ut i anlegg og hagesenter. Det er ikke Miljødirektoratets oppgave å verne om norsk produksjon, men vi savner en erkjennelse av at nettopp norsk produksjon er det viktigste virkemidlet vi har for å stanse at nye skadelige fremmede organismer krysser landegrensen. Mange skadelige organismer har kommet seg inn i Norge via importen og etablert seg her, så som for eksempel

Phytophthora ssp og *Erwinia amylovora*. At de har kommet til landet får vi ikke gjort noe med nå, men gjennom en styrket planteskolenæring kan vi forhåpentligvis stanse nye organismer som *Xylella fastidiosa*, *Obama nungara* og mange, mange flere. En styrket norsk planteproduksjon berører også andre områder innenfor Miljødirektoratets arbeidsfelt. Norske planteskolevarer er det kortreiste alternativet og jo flere planteskoler vi får i landet, desto mer kortreist blir det. Det har ikke blitt regnet på dette, men logikk tilsier at her er det store besparelser i CO2 utslipp når det kommer til transport. Norske varer produseres etter et strengt plantehelseregulativ. Dette gjør at vi vet at norske varer ikke fører med seg rester av plantevernmidler som ikke er tillatt i landet. Regulativet gjør også at bruken av plantevernmidler i Norge er minimal. I staudeproduksjonen brukes det så å si ingenting av plantevernmidler. Dette i sin tur er gunstig for pollinerende insekter og andre dyr som er inntatt i produksjonsområdet i søken etter mat. Vi mener at Miljødirektoratet må tenke seg godt om før man foretar grep som ikke lar seg reversere og ikke sikrer fortsatt norsk produksjon. Særlig forskrift om fremmede organismer bør ikke bli forskriften som stimulerer til, og legger til rette for økt import slik det nå er lagt opp til.

Landbrukspolitiske mål

Trær, busker, stauder, ferdigplen og sedum er landbruksproduksjoner. Vurderingene som foretas av Miljødirektoratet skal etter avgrensning ikke ta hensyn til menneskers-, dyrs- og planters helse. Dette er imidlertid noe som ligger inne i de landbrukspolitiske målene. De landbrukspolitiske målene er: *“Matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.”* Selv om Miljødirektoratet sorterer under et annet departement enn Landbruks- og matdepartementet, kan man ikke bortse fra nasjonale politisk førende mål når man foretar vurderinger. Dette gjelder kanskje spesielt i disse tider når det er stort fokus på selvforsyning, og arealene der det produseres “ikke spiselige” produksjoner er svært viktige for matberedskapen i krisetider. **Eksisterende forslag er et av mest importvennlige forslag vi har opplevd.** Eksemplene på skadelige fremmede organismer som har kommet inn i Norge via prydblantimporten, og samtidig utgjør en trussel mot matproduksjonen, er mange. Dette truer matsikkerheten.

Forslaget bidrar også til mindre landbruk over hele landet, mindre verdiskaping og økte klimagassutslipp. I praksis er altså forslaget helt stikk i strid med de landbrukspolitiske målene og målet om økt selvforsyning.

Har Miljødirektoratet hatt dette oppe til vurdering?

Erstatningsordning

Norsk Gartnerforbund mener det er viktig å ivareta det biologiske mangfoldet og vi er prinsipielt ikke imot forbud, men vi er imot forbud som ikke virker eller virker mot sin hensikt. Vi er uenig i mye, både når det kommer til forvaltningen av fremmede arter, og det konkrete forslaget. Dette belyses senere i høringssvaret. Allikevel, til syvende og sist, er det miljømyndighetene som avgjør hvordan forvaltningen skal se ut, og med dette følger ansvar for å sikre en næring som er svært viktig for det biologiske mangfoldet. For å sikre forutsigbarhet i fremtidig norsk produksjon, har NGF i samarbeid med NIBIO og ALO-analyse, undersøkt hvorvidt det finnes reelle avbøtende tiltak, som en erstatningsordning for planteskoler som omfattes av forbud. Her viser vi til vedlagt notat som skisserer overordnede elementer og innhold som bør inkluderes i en mulig erstatningsordning. **Vi anmoder igjen om at forslaget trekkes og at en erstatningsordning utarbeides før man innfører nye forbud.**

Rammer for videre juletreproduksjon under forskrift om fremmede organismer

Forskrift om fremmede organismer har i forslaget fått overlappende virkeområde med andre forskrifter. I næringsøyemed er det spesielt overlappet med «forskrift om utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål» som skaper hodebry. Her har vi noterer oss at det er flere aspekter Miljødirektoratet ikke har fått med seg i vurderingen.

I forslaget er *Abies lasiocarpa* (fjelledelgran) ført opp på forbudslisten. Miljødirektoratet mener at det finnes alternativ til fjelledelgran, men i juletreproduksjonen gjør det ikke det. Det er primært tre varer som produseres i Norge: Vanlig gran, fjelledelgran og nordmannedelgran. Edelgranene står for majoriteten av markedsandelene. Vanlig gran er et fint produkt, men det er ikke et alternativ til edelgran ettersom den holder dårligere på nålene og trenden er at folk ønsker granen tidligere og tidligere inn i hus. Normandedelgran er mer breivokst enn fjelledelgran og denne produseres billig i utlandet, mens man i utlandet ikke klarer å få til fjelledelgran med den samme kvaliteten som i Norge grunnet klimatiske forhold. Fjelledelgran er altså et svært viktig produkt for norske produsenter. Det råder noe usikkerhet rundt tallene i juletreproduksjonen, men anslagsvis er ca 30-40% av juletrearealet i Norge nå tilplantet med fjelledelgran. I enkelte regioner står fjelledelgran for opp mot 50% av plantet areal.

Totalt salg av juletreplanter (altså ikke ferdige juletre) anslås til ca 100 000-150 000 fjelledelgran per år. For et ferdig juletre av fjelledelgran får man mellom 200-900 kr. Etter det vi har kjennskap til, produseres småplanter av fjelledelgran kun i en norsk planteskole, men vi vet at det er flere som er positive til å ta opp småplanteproduksjon. Import er et viktig sikkerhetsnett og en komplettering til å forsyne produsentene med småplanter.

Konsekvensen av import- og omsetningsforbud for juletrenæringen i Norge, er at produksjon av fjelledelgran ikke kan fortsette, da man ikke får tilgang på småplanter. I forskrift om utenlandske treslag har man god kontroll på utsetting i og med at den er søknadspliktig. Import og omsetning reguleres ikke. Det ville vært meget merkelig å ha en forskrift som sier at det er tillatt å produsere en vare, og som samtidig blokkerer handelsveiene for denne varen. At "søsterforskriften" kommer inn og gjør dette, er enda merkeligere. Vi kan ikke se at «forskrift om fremmede organismer» har noen form for forrang ovenfor «forskrift om utenlandske treslag» til å kunne overprøve det som gjelder i sistnevnte, selv om de forvaltes av to forskjellige departementer.

I forskrift om fremmede organismer betyr forbud at en plante ikke er lov å importere, omsette eller sette ut. Det bør være liten tvil om at den store risikoaktiviteten i disse tre momenter er utsettingen. Den store utsettingen av utenlandske treslag foregår i skogbruket. Av noen uviss grunn er det i høringsforslaget også foreslått å unnta leplanting som ytterligere utvider utsettingen. De få områdene som da gjenstår, er hage og park. Utsetting av fjelledelgran på disse områdene er svært liten, og det er først og fremst *Abies lasiocarpa* 'Compacta' som er aktuell til disse områder. 'Compacta' setter få kongler (hvis noen). Man oppnår altså ingenting med å ha fjelledelgran på forbudslisten.

Dobbeltreguleringen lager også problemer for myndighetene. Vi går ut fra at import og omsetningsforbud ikke gjelder ferdig hogget juletre og gitt de premisser, **lager forslaget i realiteten et konkurransevridende handelshinder til fordel for den utenlandske produksjonen.** Hvis fjelledelgran blir ført opp på forbudslisten må myndighetene iverksette tiltak for å unngå dette, ettersom det er i strid med EØS avtalens mål om å skape like konkurransevilkår i EØS-området. Da må man innføre unntak også for import og omsetning av småplanter fjelledelgran til skogbruksformål. Dette byr på problemer i oppfølging og kontroll og

vil utvilsomt gi økte samfunnskostnader. Miljødirektoratet adresserer ikke dette i sin utredning og det kan se ut som man ikke engang er klar over at det er en problemstilling. Før fjelledelgran foreslås forbudt, bør Miljødirektoratet ta stilling til og utrede blant annet følgende: Hvordan skal man lage et system for import og til hvilket formål noe importeres? Hva kommer dette til å koste både i innføring og i oppfølging? Hvilken etat skal bære ansvar og kostnad for oppfølging og kontroll? Tiltaket vil innebære forskriftsendringer, hvilke tidsaspekter ser man for seg her?

Alternativet til norske ekte juletre er de plastkonstruksjoner som selges under navnet kunstige juletrær. Særlig en etat som Miljødirektoratet bør ikke oppmuntre til økt bruk av plast når gevinsten av forbud mot fjelledelgran er så å si fraværende.

Det er uryddig at forskrift om fremmede organismer beveger seg inn i virkeområdet til forskrift om utenlandske treslag. Fjelledelgran og andre allerede regulerte planter må fjernes fra forbudslisten.

Andre forhold vi ønsker å adressere

Dagens regulering

Det eier ikke riktighet, som det blir sagt i høringen, at det kun er i naturmangfoldloven og forskrift om fremmede organismer, man finner regler som skal beskytte naturen mot skadelige fremmede organismer. I Norge i dag har vi intet mindre enn tre forskrifter som regulerer fremmede organismer. Det er forskrift om fremmede organismer, forskrift om utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål og forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere. Samtlige forskrifter beskytter naturen selv om dette ikke er det uttalte formålet i plantehelseregelverket.

I forskrift om fremmede organismer er forbud det dominerende virkemidlet. Forskrift om utenlandske treslag baserer seg i sin helhet på søknadsplikt. I nåværende plantehelseregelverk fører man opp organismer som "karanteneskadegjørere" hvis man anser dem som alvorlige, men hvis en skadegjører brer om seg, nedreguleres den ettersom det i et kost-nytte perspektiv ikke er mulig med intensive tiltak. I forskrift om fremmede organismer gjør man det omvendt og det er ikke hensyntatt om organismen er så utbredt at det ikke lar seg gjøre med bekjempelse, fordi forbudene skal ikke ha tilbakevirkende kraft eller utløse krav om- og midler til bekjempelse.

Å ha tre forskrifter som omhandler fremmede organismer med tre så fundamentalt forskjellige forvaltningsstrategier er ekstremt forvirrende og det er behov for en opprydding. Herunder spesielt opprydding i forskrift om fremmede organismer, som er den nyeste forskriften som nå griper inn i de andre etter eksisterende forslag, **uten at det har blitt foretatt forskriftsendringer som legitimerer dette.**

I forslaget som ligger ute til høring, gjør man et forsøk på å balansere krysningspunkter med unntak og dobbeltregulering. Problemene når det kommer til dobbeltreguleringen med forskrift om utenlandske treslag er allerede omtalt i avsnittet over, men det er på ingen måte uproblematisk når det kommer til plantehelseregelverket heller. Miljødirektoratet skriver: «*Dersom en plante var forbudt etter annet regelverk ble den ikke foreslått oppført i opprinnelige forbudslista i forskrift om fremmede organismer. Ettersom forbud etter andre regelverk kan ha en annen rekkevidde, og kan oppheves selv om økologisk risiko er uendret, foreslår vi nå at fremmede karplanter kan forbys selv om de allerede er forbudt etter annet regelverk.*» Det man

med andre ord sier her er at arter skal kunne dobbeltreguleres for *sikkerhets skyld i tilfelle at* restriksjoner i et annet regelverk oppheves i fremtiden. Denne tankegang må karakteriseres som helt unik i forvaltningssammenheng og vi er ikke kjent med noen annen forskrift som legger opp til en slik praksis. God forskriftsskikk her tilsier vel helst at noe avreguleres i et regelverk først, for å så bli ført opp i et annet.

Tankegangen med dobbeltregulering for sikkerhets skyld har også andre aspekter. Formålsparagrafen i forskrift om fremmede organismer slår fast: «*Formålet med forskriften er å hindre innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet.*» Dette innefatter alle organismegrupper og det kan likeså godt være en sopp eller et insekt som er regulert i plantehelseregulverket som også er skadelig for det biologiske mangfoldet der forbud kan oppheves i fremtiden. Det finnes altså ingen argumentasjon for at eventuelle dobbeltreguleringer kun skal gjelde organismegruppe planter. Her legger man opp til mye dobbeltregulering.

Vi mener at forskrift om fremmede organismer ikke skal legge opp til dobbeltregulering av allerede regulerte arter i verken forskrift om utenlandske treslag til skogbruksformål eller plantehelseregulverket.

Hva skal reguleres i forskrift om fremmede organismer?

Det blir sagt at kriteriesettet er utformet for å vurdere om det er hensiktsmessig og rimelig å forby landlevende karplanter. Når dette er tilfelle, må man utforme et annet kriteriesett. Å ha et kriteriesett som ikke fanger alle organismer, er i strid med formålsparagrafen. Som forklart over mener vi at forskrift om fremmede organismer må utformes på en måte som kompletterer de andre forskriftene uten å overlape disse, dvs regulerer arter som ikke dekkes av de andre forskriftene og da med henblikk på alle organismegrupper.

Vi er uenig i at man kan bruke Artsdatabankens risikokategorier slik Miljødirektoratet velger å gjøre (som vi kommer til å omtale videre i neste avsnitt). Men hvis man skal følge vurderingsmetodikken og konsentrere seg kun om landlevende dørstokkarter finner man nå i Fremmedartslisten:

- Organismegruppe amfibier: 3 arter i HI (med usikkerhet mot SE) og 1 art i LO med usikkerhet mot HI.
- Organismegruppe edderkopper: 1 art i kategorien PH.
- Organismegruppe flatormer: 1 art i kategorien SE og 1 i PH.
- Organismegruppe fugler: 1 art i SE, 1 art i HI og 4 arter i LO (med usikkerhet mot HI)
- Organismegruppe insekter: 2 arter i SE, 9 arter i HI, 15 arter i PH og 16 arter i LO med usikkerhet mot HI.
- Organismegruppe leddormer: 1 art i HI
- Organismegruppe pattedyr: 7 arter i SE, 2 arter i HI, 2 arter i PH og 5 arter i LO (med usikkerhet mot HI).
- Organismegruppe rundormer: 3 arter i SE, 5 arter i HI og 4 arter i PH.
- Organismegruppe sopper: 3 arter i SE, 8 arter i HI, 7 arter i PH og 7 arter i LO (med usikkerhet mot HI).

I kategorien landlevende karplanter er situasjonen at INGEN dørstokkarter står oppført med SE, 9 arter befinner seg i kategori HI, 4 arter i PH og ytterligere 7 arter i LO med usikkerhet mot HI. Tatt i betraktning at det kun er 81 vurderte dørstokkarter i organismegruppe sopper og at hele

343 vurderte arter er planter, burde oversikten virkelig rope varsku når det kommer til organismegruppe sopp. Med forbehold om at vi har misset noen art kan vi ikke se at noen av dørstokkartene over er regulert i plantehelseregulverket. I all den tid høringsforslaget gjennomsys av et ønske om tidlig innsats og fokus på dørstokkarter stiller vi stort spørsmålstegn ved at dette ikke adresseres.

Det finnes ingen grunn til å betvile Naturpanelets konklusjoner når det kommer til fremmede arter og at dette i stor grad også er gyldig i Norge. Hvorfor planter fremheves eksplisitt fra Miljødirektoratet sin side er vanskelig å se. Ifølge det som ble presentert på fagmøtet som omhandlet Naturpanelets rapport kunne IPPS konstatere at «Fremmede arter med høy økologisk risiko finnes iblant alle typer organismer», der det videre ble presentert følgende tall:

- 1,061 planter (6% av de etablerte fremmede plantene)
- 1,852 evertebrater (22%)
- 461 vertebrater (14%)
- 141 mikrober (11%)

Allikevel (med unntak av amerikahummer) er det kun planter som er ført opp på vedlegg 1 og INGEN andre organismene foreslås heller å bli ført opp i denne revisjon, ikke engang dørstokkartene. Slik forslaget til forbud i vedlegg 1 nå ser ut, er det neppe hvorvidt man får kjøpt noe eller ikke, som er utslagsgivende. Rundt regnet halvparten av det Miljødirektoratet ønsker å forby av planter er ikke i handel, har ikke vært i handel på lang tid eller har aldri vært i handel.

Vi savner en redegjørelse i høringsnotatet på hvorfor det ikke er grunn til å anta at forbud mot innførsel, utsetting og omsetning av andre organismegrupper vil begrense ytterligere spredning også av disse.

Metode og kriteriesett for å finne frem til arter som kan være aktuelle for forbud

Vi har stor forståelse for at det er svært krevende å regulere skadelige fremmede arter generelt og herunder å finne frem til de arter som bør bli forbudt spesielt. Fremgangsmåten til Miljødirektoratet i dette tilfelle har imidlertid **store svakheter** og det bør foretas en ny og mer dyptgående vurdering. Forskriftens fundament hviler på Artsdatabankens risikovurderingskategorier. Det Artsdatabanken gjør, når man sorterer inn arter i risikokategorier, er modellering etter egen metode (GEIAA). Til forskjell fra rødlisten, der det brukes en internasjonalt omforent metodikk, finnes ikke dette for risikovurdering av fremmede organismer. Derfor har så å si alle land forskjellig metodikk for å komme frem til resultater. I Tyskland og Østerrike brukes German-Austrian Black List Information System (GABLIS), i Belgia brukes Harmonia+ og, i Storbritannia benyttes UK-scape. Nettopp fordi det brukes forskjellige metoder så avviker de forskjellige modellene fra hverandre og derved også resultatene.

Som omtalt tidligere, er det kontinuerlige metodeutviklingsarbeidet til Artsdatabanken fra vurderingsrunde til vurderingsrunde, også en faktor som man må ha i betraktning når man ser på resultatene. Siden 2018 er det mange arter i alle organismegrupper som har gått opp i risikokategori. Dette skyldes i stor grad at man nå baserer A-kriteriet på forekomstareal som er en endring fra hvordan man gjorde det i 2018, der estimatet nå blir høyere. Dermed «rykker» arter opp i kategori uten at dette nødvendigvis skyldes endring av den vurderte økologiske risikoen. Det går ikke å filtrere i Fremmedartslisten på hvor mange av artene som har beholdt den samme kategorien fra 2018. Derimot kan man filtrere på hvor mange arter som har endret kategori og hvorfor. Her kommer man, for organismegruppe planter, opp i 349 treff der metodeendringen

enten alene eller i kombinasjon med andre faktorer, har hatt innvirkning på resultatet. Hvis man velger å se bort fra invasjonaksen og kun filtrerer på økologisk risiko for planter, ser man at 950 arter er vurdert til å ha liten kjent effekt, 123 er registrert med liten, 95 arter er registrert med middels effekt og 45 er registrert med stor effekt. Den absolutt største gruppen av planter som befinner seg i kategorien H1 er kategorisert med liten effekt. Her finner man hele 72 arter. Studerer man teksten i Artsdatabankens vurderinger for disse arter og sammenligner med teksten i 2018, finner man at denne i svært mange tilfeller er helt identisk. Dette indikerer at det ikke er noe nytt på risikofronten siden 2018 og at det handler om metodeendring.

Man bør dermed utvise forsiktighet i å behandle resultatene uten tolking, skjønn og som absolutt. Dette er da allikevel det Miljødirektoratet gjør i sin metodikk, uten noen vurdering av hvorfor arter ender opp i de risikokategorier de gjør. Artene plukkes ut fra navnet på kategoriene. Deretter sorteres de etter kommersiell verdi eller ikke og etter dette blir det utslagsgivende for forbud om det finnes alternativer eller ikke. Miljødirektoratet anfører i høringsforslaget at «*individuelle, omfattende vurderinger av forbud for over 100 planter er tidkrevende og trolig ikke nødvendig*». NGF har hatt mange gode samtaler med Artsdatabanken rundt Fremmedartslisten og risikokategoriene og de påpeker selv følgende i en e-postveksling: «*Som vi har diskutert – og er enige om – så er det viktig at de som bruker lista ikke bare ser på kategorien, men all informasjon om arten. Vi jobber med å få kommunisert informasjonen i lista enda bedre.*» Individuelle vurderinger er altså nødvendig også ifølge Artsdatabanken, og ville med stor sannsynlighet ikke bare ledet til at færre arter ble forbudt, men at man fant frem til et hensiktsmessig utvalg. Slik man har valgt å gjøre det nå, har alle de arter som anses som «ikke å ha kommersiell verdi» blitt valgt ut kun på bakgrunn av navnet til risikokategorien de sortrer under. Det er ikke en god nok vurdering.

Tabell 9 heter «*Planter som er av kommersiell interesse og som ifølge Miljødirektoratets informasjon og vurdering har alternativer (som ikke er andre fremmede skadelige arter).*»

Man unnlater dog å fortelle hva man faktisk mener er «alternativer» for de forskjellige plantene. **Utsagnet blir dermed kun en påstand som ikke er mulig å etterprøve faglig.** Dette gjelder også for de mer inngående vurderingene som er foretatt. Hvilke kriterier Miljødirektoratet legger til grunn for å kunne kalle noe et alternativ angis heller ikke, annet enn at «alternativet» skal ha lavere risikokategori i Artsdatabankens fremmedartsliste. Det kan se ut som Miljødirektoratet tenker at hvis en plante ser ut som en annen plante så er den et alternativ. Her referert til at man blant annet mener rådhusvillvin kan være alternativ til de andre villvinartene når denne ikke foreslås forbudt. Det er den ikke, ettersom denne klimatisk kun klarer seg til H3.

Som en del av vurderingsgrunnlaget estimeres bekjempelseskostnadene for de forskjellige artene. Dette er i svært mange tilfeller helt tilfeldige kostnader der man antar at noe kan sammenlignes med noe annet som også er helt tilfeldig. *Taxus* kan sammenlignes med *Cotoneaster* og *Thuja* kan sammenlignes med *Pinus mugo* osv. Med disse svært usikre og tilfeldige estimatene stiller vi stort spørsmål ved hvorfor dette i det hele tatt er med som en del i vurderingene. Ikke minst med tanke på at det ikke er tenkt at artene skal bekjempes i det omfang tallene legger opp til, og i svært mange tilfeller ikke bekjempes i det hele tatt.

Våre vurderinger av Miljødirektoratets vurderinger

Det er beklagelig at vi under utarbeidelse av forslaget ikke fikk anledning til å gå i dypet på de planter som nå foreslås forbudt. Norske produsenter er svært opptatt av det biologiske mangfoldet og sitter inne med mye kunnskap om sine produksjoner. **Vi håper Miljødirektoratet**

følger vår anmodning om å trekke eksisterende forslag og at vi deretter kan få en tettere dialog om hva som er hensiktsmessig å forby og hva som ikke er det. Som anført tidligere er vi ikke imot forbud, men vi er imot forbud som ikke virker eller virker mot sin hensikt. Å føre opp arter på en forbudsliste der man ser at dette åpenbart ikke har noen hensikt, bidrar bare til å vanne ut legitimiteten til forbudene og at de som skal følge dem mister respekten for dem. Dette gjelder særlig privatpersoner, som er grunnen til at forbudene skal innføres i det heletatt. Det er ikke ønskelig for noen part, ikke heller norske planteskoler. Vi ønsker nedenfor å peke på noen av de vurderingene som er foretatt av Miljødirektoratet, der planteskolene har bidratt med sine vurderinger. Det er en stor jobb å kommentere så mange arter som foreslåes berørt i denne høringen, så kommentarene dreier seg i første omgang om de produksjoner som vil gi fatale konsekvenser for næringen hvis de faller bort, og kommentarer til det som eventuelt må anses som direkte feilvurderinger fra Miljødirektoratets side. Vurderingen har i første rekke gått ut på å bidra med kunnskap fra næringen som vi mener bør vektlegges.

Taxus media

Miljødirektoratet mener at det skal svært store kommersielle interesser til at det anses som urimelig å forby denne. For den norske produksjonen er *Taxus x media* en av de absolutt viktigste produksjonene. **Verdien er av så avgjørende betydning for mange norske produsenter at bedrifter vil bli nedlagt som følge av forbud mot denne.** Det omsettes i praksis bare hannkloner av *Taxus x media* i dag.

For en hageeier som ønsker seg en vintergrønn hekk er *Thuja* alternativet. Vi anser dog ikke at *Thuja* er et alternativ siden det er knyttet flere negative konsekvenser til den.

1) Vi opplever større og større problemer med sykdom og død i *Thuja*, årsaken ikke klarlagt, men skyldes sannsynligvis en soppsykdom.

2) Produksjonskostnadene med *Thuja* er vesentlig lavere sørover i Europa, nesten umulig for norske produsenter å konkurrere mot. Dette skyldes blant annet oppstart av enorme produksjoner på marginaljord med EU-tilskudd, klima og mekanisering som bare er mulig å investere i ved stort markedspotensial. Det betyr i praksis at 99% av omsatt *Thuja* i Norge er import (med alt dette medfører av risiko for introduksjon av fremmede skadelige følgeorganismer).

3) *Thuja* trives ikke i skygge slik *Taxus* gjør og har derfor mer begrenset bruksområde.

4) *Thuja* er ikke busker, men trær og har betydelig raskere vekst og setter frø (til forskjell fra hannkloner av *Taxus*). Den produserer derfor mye mer hageavfall og har større risiko for uønsket spredning. Både egenspredning ved frø og ved hageutkast.

Taxus baccata er ikke herdig nok for store deler av landet. Bruk av media-sorter har gjort barlind anvendelig for mange og skapt et større mangfold. Vår erfaring er at *baccata* på langt nær er så tolerant for vind, salt og frost som *T. media*. *Taxus baccata* trives heller ikke i potteproduksjon. I utlandet dyrkes derfor det aller meste av *baccata* på friland. For å kunne konkurrere med import, blir mye av norskprodusert barlind dyrket i veksthus/plasthus for å kompensere kortere vekstsesong i Norge. Det betyr dyrking i pottes. Siden *baccata* ikke trives i pottes og barlind er en hyppig plantet vekst, vil forbud mot *T. media* sannsynligvis ende med massiv import av klumpplanter *baccata* med risiko for følgeorganismer. *Taxus baccata* er således ikke et fullgodt alternativ til *Taxus media*.

Et forbud mot hunnkloner kan aksepteres, men effekten av et forbud vil være minimal, så lenge det ikke har tilbakevirkende kraft.

Grunnlaget for forbud er potensiell introgresjon med vår hjemmehørende *baccata*. Det vi finner av informasjon både støtter og stiller spørsmål ved en stor genetiske variasjon i *Taxus*. Ekspertenes oppsummering i rødlisten er at beiting fra hjort og rådyr er den absolutt største faktoren i artens tilbakegang som gjør at den har endt opp i kategorien VU. Dette skyldes altså ikke introgresjon.

Under økologisk risiko i fremmedartslistevurderingen skriver ekspertene i Artsdatabanken følgende (våre understrekninger):

“Dersom innførte barlind overfører eller med sannsynlighet kan overføre gener til hjemlig barlind, tilsier kriteriene at den økologiske effekten er stor fordi hjemlig barlind er en truet/sårbar art (VU i rødliste). Vi anser imidlertid at effekten vil være lokal (dvs. at den bare vil berøre en mindre del av den hjemlige bestanden av barlind). Dette reduserer effekten til middels. Vi kan kanskje forsvare denne nedjusteringen ved at hjemlig barlind oftest ikke er bestanddannende i nærområder til hager og parker hvor innførte barlind-taksa dyrkes (og dette er også årsaken til at vi ikke har noen tro på at den store økningen for barlind i byer og bynære områder i Artskart skyldes spredning av hjemlig barlind). I tillegg har vi satt usikkerhet nedover til kategori 2 (liten), men introgresjonseffekten kan ikke ignoreres fullstendig, ut fra kunnskapen om bortimot full interfertilitet i serien *T. baccata* – *T. x media* – *T. cuspidata*, og ut fra at innført barlind dyrkes i så stort omfang.”

Uten å legge ord i munnen på noen ser det altså ut som ekspertene mener at introgresjon er mulig i teorien, men at det i praksis er veldig lite sannsynlig ettersom man ikke finner plantene på samme sted, og hvis det skjer vil det berøre en mindre del av bestanden. Videre at man helst hadde hatt lyst til å ignorere denne aspekt hvis vurderingsmetoden hadde gitt rom for det. Dette stemmer ikke overens med konklusjonen til Miljødirektoratet som mener at risikoen er så høy at det anses som rimelig med forbud selv om det er usikkert om det finnes alternativer.

Miljødirektoratet må også komme med en avklaring på hvordan det som som nå markedsføres som *T. baccata* skal håndteres ved et eventuelt forbud, ettersom arten (naturlig nok) fremdeles kommer å være tillatt. *T. baccata* ‘repandens’ kommer for eksempel fortsatt å være tillatt i salg. Opprinnelsesmaterialet stammer fra Nord-Amerika. Vi gjetter den har like stor evne til å krysse seg med hjemlig *baccata* som *T. media* har selv om det er en *baccata* i handel. Dette gjelder jo for øvrig all *baccata* som ikke kommer fra norske populasjoner.

Taxus x media bør ikke føres opp på forbudslisten

Syringa vulgaris

Det listes opp andre *Syringa* arter som alternativ til *Syringa vulgaris*, og dette er også et eksempel på at Miljødirektoratet ser ut til å mene at hvis noe “ser ut som noe annet” eller heter det samme, så er det et alternativ. Ingen av alternativene har duft i nærheten av det vi forbinder med syringduft og vi tør å påstå at ingen annen art har så stor kulturverdi og sitter så dypt i folkesjelen som *Syringa vulgaris*. Denne har vært i Norge siden 1700-tallet og burde ikke vært risikovurdert, uansett om Artsdatabanken kan finne belegg for spredning eller ikke før år 1800. Det er usannsynlig at denne ikke har spredd seg på 100 år.

Noen umiddelbare kommentarer til alternativene: Flere av artene som presenteres som alternativer er klassifisert som dørstokkarter, potensielle dørstokkarter eller ikke dørstokkarter.

Dette gjelder *S. emodi*, *S. pubescens*, *S. tomentella* og *S. villosa*. Ingen av disse verken produseres eller importeres til Norge i dag. Hvis målet til miljømyndighetene er å hindre introduksjon av nye fremmede arter blir det merkelig å anbefale disse som alternativ. Her har man kanskje sett mer på hva risikokategorien heter enn hva konsekvensene av slike anbefalinger vil innebære?

Bidragende til den høye klassifiseringen i Artsdatabankens risikomatrise er at *S. vulgaris* angis som vertsplante for *Phytophthora ramorum*. Dette skal Miljødirektoratet, ifølge sine retningslinjer, se bort fra i vurderingen. Det er i seg en merkelig avgrensing i oppdraget for det er jo utenom tvil at sykdom er en svært stor trussel mot det biologiske mangfoldet og vi ønsker derfor å kommentere dette allikevel. Funn av *Phytophthora ramorum* på *Syringa* i Norge er ny informasjon for oss, men smitten man eventuelt har funnet er neppe fra norsk produksjon. I Norge omsettes i all vesentlig grad i dag sterile sorter. I Norge podes ikke lengre disse på grunnstammer, men formeres in vitro på egen rot. In vitro formering skjer under helt sterile forhold. Det er kun *S. vulgaris* som angis som vertsplante i artsdatabankens vurderinger, men er vi sikre på at de andre artene av *Syringa* ikke er vertsplanter når de hører til den samme slekten? Rekken av vertsplanter for *Phytophthora ssp* er lang. Hvis man virkelig vil gjøre noe med *Phytophthora ssp*, så er det i hvert fall ikke å underminere norsk produksjon med rammebetingelser som favoriserer import.

Uansett er det utslagsgivende her er altså at *Syringa vulgaris* er et lokalt problem på den utvalgte naturtypen åpen grunnlendt kalkmark. Dette gjør at den automatisk får scor 4 på den økologiske effektaksen, dette selv om den ikke er et problem på landsbasis. Problemene knyttet til *S. vulgaris* handler om gamle funn, dvs rotekte planter som allerede er satt ut, ettersom det man nå i all vesentlig grad får kjøpt er sterile sorter. Løsningen på problemet er at man opprioriterer og intensiverer tiltakene spesifisert i "Handlingsplan for åpen grunnlendt kalkmark", ikke at man innfører et nasjonalt forbud.

Arten og sorten *Syringa vulgaris* 'Alba' frøformeres, men produksjonen er begrenset, og et regionalt forbud mot disse kan kanskje være fornuftig. Likeledes kunne man forby import av *Syringa* pga usikker grunnstamme og risiko for *Phytophthora ramorum*, men dessverre, etter det vi forstår, er dette ikke noe som hensyntas.

***Syringa vulgaris* bør ikke føres opp på forbudslisten.**

X *Sorbaronia Mitchurinii* (heretter kalt *Aronia* 'Moskva')

Denne har byttet navn flere ganger, men det mest gjenkjennelige for folk flest er *Aronia* 'Moskva'. Denne omtales derfor heretter slik. *Aronia* 'Moskva' er kanskje den mest populære og vellykkede planten vi har. Miljødirektoratet angir at det finnes alternativer, men det er umulig å finne et alternativ til denne. Mulig Norsk Gartnerforbund ikke formidlet verdien av denne i kunnskapsinnhentingen ettersom den står oppført i tabell 9 (og dermed har blitt stemoderlig vurdert), men for planteskolenæringen er denne en av de viktigste produksjonene.

Aronia 'Moskva' er ikke bare en prydplante, men i høyeste grad en matplante. Bærene brukes i Norge som kosttilskudd og til saftproduksjon i et betydelig omfang både av privatpersoner og som næring. Interessen for *Aronia* 'Moskva' brukt som matplante er enorm. Bare Facebookgruppen *Aronia* (svartsurbær) har over 18 000 medlemmer og det finnes mange flere private interessegrupper. **Her bør Miljødirektoratet ta en ny vurdering av hvordan forbrukerne verdsetter planten.** I Polen er dyrking av *Aronia* 'Moskva' som matplante en stor næring og i Norge er næringen voksende. For de bærdyrkere som har startet opp med produksjonen i Norge

har dette blitt en viktig del av økonomien, med en omsetning på opp mot 1 million årlig og det ligger store muligheter til økt Norsk produksjon.

Planteskolebransjen har levert millioner av denne arten, både til bærplantasjer, hager og grøntanlegg, og deler ikke oppfattelsen av at denne har spredd seg i urovekkende omfang. Dette bekreftes også av de kommersielle dyrkerne av *Aronia* 'Moskva' til mat.

Arten er blitt en av de viktigste bærbuskene vi har av flere årsaker:

-helseeffekt (antioksidanter, vitaminer)

-kan dyrkes uten bruk av kjemisk plantevern og med god årlig avling

-viktig for biomangfold (pollinerende insekter, fuglemat senhøstes/vintermat). Fuglene prioriterer ikke bærene, men spiser dem når det er tomt for annet. Dette er på en årstid hvor fuglene er i lite bevegelse, så eventuell frøspredningen blir i hagen/plantasjen.

-importvern (nåværende importforbud)

Planten er, etter europeiske analyser, kanskje en av de mest tolerante planteslag vi har for å møte klimaendringene. Den tåler flom, tørke, høy og lav temperatur, vind og salttrakk. Det er garantert mange av våre naturlige planter fra før år 1800 som vil slite med klimaendringer. Planter har en kjølede effekt, reduserer CO₂ innholdet i lufta, produserer oksygen, absorberer overvann, hindrer erosjon osv, men de må TRIVES! Det gjør *Aronia* 'Moskva'.

Miljødirektoratet skriver: "*I tråd med tidligere vurderinger av forbud mot karplanter, vurdere vi det slik at kommersielt interessante planter som benyttes i mat som hovedregel ikke bør forbys i de tilfellene det ikke finnes gode alternativer*". Denne er av kommersiell interesse. Vi vet ikke hva Miljødirektoratet tenker er alternativer for *Aronia* 'Moskva', men registrerer under vurderingen av *L. Caerulea kamchatica* at man argumenterer med at andre planter med spiselige bær finnes kjøpt og dette er da ansett som alternativ. Det er en tynn argumentasjon som kan trekkes akkurat i den retning man ønsker. Alternativ til eple kan være pære og alternativ til gressløk kan være strandløk hvis man ønsker det, men pære er ikke eple og strandløk er ikke gressløk. Solbær, rips, stikkelsbær og bringebær er ikke *Aronia* 'Moskva' og ikke heller haskap/honningbær.

Vi savner en tydelig definisjon av hvordan Miljødirektoratet avgrensner matplante/ikke matplante og hvordan avgrensningene i "alternativer" blir vurdert. Det må foretas en ny og mer inngående vurdering av *Aronia* 'Moskva' før denne foreslås forbudt. Både i mat og prydeplanteaspekt.

Malus toringo

Miljødirektoratet vurderer at det finnes alternativer til denne uten å peke på hvilke. Vi vurderer at det finnes alternativer, men at disse også er foreslått forbudt. Her først og fremst mispel, da denne er viktig mat for pollinerende insekter og også gir fuglemat slik *Malus toringo* gjør. Ellers har vi problemer med å peke på gode alternativer. Vi stiller oss spørrende til hvorfor denne foreslås forbudt. Artsdatabankens vurdering er usikker og tynn. *Malus toringo* er blitt populær siden den erstatter arter som bulkemispel og hagtorn. *Malus toringo* er sunn og frisk og kan dyrkes uten kjemisk plantevern som ligger i Miljødirektoratets interesse.

Ettersom vurderinger som foregår i Artsdatabanken holdes på artsnivå er det en interessant reise å registrere nettopp "artsforvirringen" når det kommer til *Malus toringo* i Artsdatabanken arbeid. Eller som omtalt av ekspertene selv i vurderingen av *sieboldii*: *Den hører til en liten gruppe*

østasiatiske arter der taksonomien, slik den er presentert i litteraturen, er forvirrende for å si det mildt.

Malus toringo blir vurdert til høy økologisk risiko og *Malus sieboldii* til lav i vurderingene 2023. Så blir *sieboldii* behandlet som art og *toringo* behandlet som ssp til *sargentii*. Deretter igjen blir *sargentii* behandlet som ssp til *toringo*. Vi har også andre alternative navn som har florert gjennom tidene. *Malus toringo* var tidligere klassifisert som *Sorbus Toringo*. *Malus sieboldii* het tidligere *Pyrus sieboldii*, og så selv om *sargentii* blir behandlet som en underart til *toringo* og omvendt angis disse som en synonyme til hverandre. Hvorfor *toringo* og *sieboldii* ender opp i forskjellige risikokategorier gitt alt dette, handler kun om navnet som man velger å føre noen funn til enten det ene eller det andre selv om det kan være akkurat det samme. Så her er det i grunn bare å endre navnet man markedsfører noe under for å kunne fortsette akkurat som før. Hvordan skal Miljødirektoratet kunne følge opp dette forbud når ikke engang ekspertene klarer å skille på hva som er hva?

Miljødirektoratet må foreta en mer dyptgående vurdering av hvordan et forbud skal følges opp og nytteverdien av et forbud.

Cotoneaster dammeri (Cotoneaster x suecicus)

Småbladet Cotoneaster er vertsplanter for pærebrann og sett bort fra *C. bullatus* og *C. salicifolia*, de mest mottakelige for *Erwinia amylovora* i kategorien pryddplanter. Planteskolenæringen har hatt stort fokus på dette og mange diskusjon med Mattilsynet om problemstillingen. Dette skal jo da ikke hensyntas i denne vurderingen, så vi svarer ut slik den er vurdert av Miljødirektoratet der man bortser fra sykdom.

Miljødirektoratet vurderer at det finnes alternativer til denne uten å peke på hvilke. Vi har heller ikke konkrete forslag til alternativer. Arten er risikovurdert i Sverige og Danmark. Det virker underlig at den ikke utgjør trussel mot det biologiske mangfoldet i disse landene, men i Norge. Som NMBU peker på (nevnt i Artsdatabankens vurdering) så er det forskjell på sortene når det kommer til fruktsetting. Likeledes er det et poeng at denne arten har kjønnnet formering, altså må det flere fuglespredte individer til å starte en etablering på nye voksesteder. Vår oppfattelse er at dette er en art som vesentlig sprer seg ved hageutkast, det er derfor viktigere å sette fokus på dette problemet. Arten er plantet i millionvis i Norge. Uten bekjempelse virker det helt uhenksomt å forby arten.

I 2012 ble denne vurdert til potensielt høy risiko i Artsdatabankens vurderinger. I 2018 ble den vurdert til lav. Daværende argumentasjon for denne endring var at "Invasjonspotensialet trolig ble overvurdert i 2012". Nå har Artsdatabanken ombestemt seg og mener at invasjonspotensialet til arten trolig ble undervurdert i 2018 og har endret på dette igjen. At den har hoppet opp til scor 3 i risikokategori knytter seg ikke til at den er et nasjonalt problem, men til at den har etablert seg på åpen grunnlendt kalkmark som er en utvalgt naturtype. Hadde den ikke gjort det og hvis Artsdatabanken ikke enda en gang hadde endret sin metodikk, ville den fremdeles ha stått i lav risiko. Dette er et praktisk eksempel på akademisk øvelse og det viktigste virkemidlet for å beskytte åpen grunnlendt kalkmark er som tidligere nevnt, å prioritere handlingsplanen.

Skal denne vurderes for noen form for forbud etter de kriteriene Miljødirektoratet legger til grunn, er dette et regionalt forbud i henhold til Miljødirektoratets egne retningslinjer. Denne er dog allerede regulert i plantehelseregelverket og blir gjenstand for en dobbeltregulering,

der man må utrede om dette er hensiktsmessig eller ikke med tanke på alle andre arter som da må dobbeltreguleres.

Lonicera caerulea

Vi stiller spørsmålsteget ved at det finnes flere alternativer til denne som viktig hekkplante i Nord-Norge, og ønsker en redegjørelse på hva dette skulle være. Alternativene er også foreslått forbudt. Tidligere ble *Lonicera caerulea* frøformert, men i dag gjøres dette bare vegetativt. Siden vi i dag produserer kloner, så hadde det vært av interesse å få kartlagt om disse er avhengige av krysspollinering. Det er i utgangspunktet ikke ønskelig med bær på hekkplanten *Lonicera caerulea*, da disse er svakt giftige, og uten bær blir det heller ikke spredning. *Lonicera caerulea* er et kluster og det bør utredes om kloner er egnet for videre produksjon, slik at man fremdeles kan bruke den som hekk i innlands og Nord-Norsk klima uten fare for spredning.

Lonicera caerulea kamtchatica ble godkjent matplante i 2019. Denne oppfyller dermed kriteriet for unntak (se våre merknader under *Aronia* 'Moskva'). Mange dyrkere har i løpet av noen få år startet prøvedyrking. Flere har utvidet arealet etter gode erfaringer i startfasen. For fruktsetting i *Lonicera caerulea kamtchatica* er det nødvendig med krysspollinering. Det er sannsynligvis grunnen til at vi ikke kjenner til forvillet funn av denne. *Lonicera caerulea kamtchatica* burde vært gjenstand for egen vurdering hos Artsdatabanken.

Fra dyrker og selger av haskapbusker Arild Syversen har vi mottatt følgende informasjon:

Det som er viktig å være klar over mht *Lonicera Caurulea*, er at det i alt er ca 200 arter. Blåleddved er en av disse, mye sannsynlig er dette den sterkt invasive arten *Lonicera Caurulea pallisii*. Den vokser helt nordvest i Russland.

Lonicera Caurulea kamtschatica er en annen (dvs ikke under artsnivå til blåleddved), som har sin utbredelse langt øst i Russland og brukes mye til foredling av nye haskapsorter sammen med ca 6 andre arter som også er utbredt langt øst i Russland. Blåleddved er altså en likestilt art av *Lonicera Caurulea* slik som de i alt ca 200 andre artene, variantene eller species.

Haskap dyrking i litt større målestokk har nå foregått i 6 sesonger i Norge, så den er i startfasen hos yrkesdyrkere. Svært gode dyrkingsegenskaper har vakt stor interesse hos bærdyrkere og hageeiere, herunder:

1. Hardførhet, -45C, bærmodning fra litt før jordbær til tidlig i bringebærsesongen gjør bærbuskene svært interessant her i Norge.
2. Bærene er det sunneste som finnes innen frukt og bær, med veldig mye antioksidanter, anticyaner og vitaminer.
3. Bærene har stor anvendelse som spisebær, saft, juice, syltetøy, paier, vin mm.
4. Plantene er lite plaget av sykdommer og insekter. Svært godt egnet til økologisk dyrking.
5. Det har vært veldig god forbedring i haskapsorter, særlig de 10 siste årene.

Det vil derfor være veldig beklagelig hvis Norge som eneste land i verden, uten pålitelig faglig begrunnelse nå innfører forbud salg, import og nyplanting av haskapsorter, spesielt siden denne bærbusken ser ut til å kunne øke bær-arealet og bærproduksjonen i Norge.

Arild Syversen har til Norsk Gartnerforbund vedlagt pålitelig informasjon fra syv personer fra Nord-Amerika, Europa og Asia. Fire av de er blant de fremste ekspertene på *Lonicera Caerulea* i verden.

1. Lidia Delafield fra øst i Russland, utdannet i Vladivostok, 50 års erfaring med *L. Caerulea*, bosatt i USA i ca 25 år.

2. Dr. Silva Žilinskaitė, curator of the *Lonicera caerulea* collection at the Vilnius University Botanical Garden.
3. Bob Bors, retired assistant professor ved universitetet i Saskatchewan.
4. Artem Sorokin, leder i den russiske haskapforeningen, Petrograd, med mye kompetanse om de ulike *L. Caerulea* artene.

Arild Syversen har oversendt disse uttalelser til Miljødirektoratet. Dette ser ut til å være nye opplysninger også for Artsdatabanken. For eventuelle henvendelse rundt dette tema henviser vi til Arild Syversen (arild@druer.org)

Forbud mot honningbær *Lonicera caerulea Kamtschatica* anser vi å være en direkte feilvurdering og før det innføres forbud må Artsdatabanken få anledning til å se over opplysningene fra Syversen og ta en ny vurdering. *L. caerulea* i øvrig må utredes bedre når det kommer til klonematerialet og hvordan dette oppfører seg før man innfører et forbud.

Euonymus europaeus

Vi forstår ikke hvorfor denne forslås forbudt. Vi kjenner til parker anlagt helt på begynnelsen av 1800-tallet hvor denne har blitt brukt. Det er merkelig at den da ikke var i Norge før år 1800. Arten etablerer seg utrolig langsomt og det er vanskelig å forstå at den kan fortrenge noe som helst. Nå er den i Artsdatabanken registret med 5-20 "noenlunde etablerte forekomster". Dette da mer enn 300 år etter introduksjon.

Artsdatabanken anga at man i den nye Fremmedartslisten skulle opplyse om andelen i "sterk endret natur", dvs det som er registrert i hager, parker, skrotemark osv som ikke er natur. Disse opplysninger finnes dessverre fremdeles ikke, så vår antakelse blir ved en antakelse. Men ut fra registreringene i artskart tør vi å påstå at det absolutt meste man finner av *Euonymus europaeus* befinner seg nettopp i sterkt endret natur. Dette burde vært en faktor i Miljødirektoratets vurderinger av artene.

Pinus mugo

Ifølge Artsdatabanken: "*Utslagsgivende økologiske effekter er (foreløpig) særlig knyttet til sørlige sanddyneområder og til kystlynghei.*" Dette skyldes som påpekt av Artsdatabanken, artens lyskrav og at den ikke etablerer seg i skog. Det er også i naturtypene sanddyneområder og kystlynghei den utgjøre et problem, ikke nasjonalt.

Artsdatabanken har slått undergrupper og kultivarer sammen, til tross for at det er stor forskjell på spredningsevne. I praksis produseres det i Norge kun varieteten *pumilio* (litt var. *mughus*, men i senere år i svært begrensede antall). *Pumilio* mener vi har mindre spredningsevne, noe som også bekreftes av NMBU.

Det gjøres unntak for le-beplantning, dette virker ulogisk da man her bruker mer storvokste undergrupper, med betydelig større spredningsevne. Det er også vinden som sprer frøene, så *Pinus mugo Pumilio* synes som en mikroskopisk spredde av *Pinus mugo*. Vi mener dagens forvaltning av arten er like effektiv som et nasjonalt forbud mot *Pinus mugo* var. *Pumilio*.

Denne bør fremdeles stå på søknadspliktig liste.

Cotoneaster lucidus

Miljødirektoratet vurderer at det finnes alternativer til denne uten å peke på hvilke. Vi har heller ikke konkrete forslag til alternativer, og må påpeke at arten er en viktig del av norsk produksjon (med importvern).

Egenskaper som er viktige for arten:

-Velegnet til stramme formklippede hekker, denne bruken gir lite bær, da den blomstrer på eldre grener.

-tåler barfrost

-flotte høstfarger

-viktig bie-plante

Vi er ikke enig i at bærene er spesielt ettertraktet av fugl, tvert imot sitter ofte bærene på langt ut på vinteren og gir da mat til sultne fugler i mangel av noe annet.

Frøene er ikke lettspirte, de krever varmestratifikasjon, og spises ofte av mus før de rekker å spire. Det er heller ikke årviss fruktbering, da blomstene ofte er utsatt for frost.

Vi mistenker mange feiltolkninger av arten, og at det er lokale etableringer som utgjør lokal problematikk i sårbare områder.

Denne burde være gjenstand for en mer inngående vurdering før et forbud eventuelt trer i kraft.

Amelanchier alnifolia

Denne har vært igjennom en reise der den først sto i svært høy risiko, så lav og så svært høy igjen. Dette handler KUN om metode-endringer i Artsdatabankens risikovurderinger og ikke endring i økologisk risiko. Ikke registrert med risiko i Sverige, svært få forekomster i Norge, og disse er gjerne på skrotemark. Den formeres ved frø, derfor ikke unaturlig at den kan spire på uventet plass. Vi har bare sett enkeltplanter uten form for krattdannelse. Denne blomstrer tidlig og gir viktig næring til sultne pollinerende insekter i startfasen av sesongen.

Nytteverdien av forbud

Norsk Gartnerforbund fikk i januar tilsendt et omfattende excelark med 103 arter og 10 kolonner med informasjon som det var ønskelig at vi skulle fylle ut. Som vi forklarte på dette tidspunkt, var mange opplysninger umulig å hente inn med kort tidsfrist og i en så detaljert grad som de var satt opp i excelarket. Det skjematisk oppsett ville heller ikke gi et fullstendig bilde for å belyse situasjonen og konsekvensene. Dette sendte vi en egen skriftlig redegjørelse på. Vi oppfattet den oversendte listen som usortert og ufiltrert og vi forsto ikke bakgrunnen for det nevnte utvalget av de 103 artene. Vi anmodet om å få tilsendt en ny liste over det Miljødirektoratet faktisk vurderte å forby, som vi kunne å i dybden på gjennom løpende dialog. Vi fikk til svar at dette var den fulle listen over arter som skulle gjennomgå for samfunnsøkonomiske vurderinger der man skulle se på om artene hadde en nytteverdi. Dette igjen for å kunne identifisere arter der det ikke var rimelig å foreslå forbud. Hvordan kriteriesettet var utformet og hva som skulle ligge bak de forskjellige vurderingene, fikk vi ikke opplysning om. At Miljødirektoratet gikk med en reell tanke om å forby samtlige 103 arter og at vurderingen skulle lede frem til forslag om forbud på 97 arter, var en fullstendig fremmed tanke. Både fordi flere arter allerede er regulert i annet regelverk og fordi flere arter allerede er regulert i forskriftens vedlegg 5.

Forbud er det sterkeste og mest inngripende virkemidlet man har i regelverksammenheng. Det krever en solid fundamentert vurdering for å ty til virkemidlet. Spesielt når det får store konsekvenser for samfunnsaktørene, og også fordi nytten av tiltaket skal stå i proporsjon til å unngå unødvendige kostnader for samfunnet i sin helhet. Miljødirektoratet viser til «føre var» prinsippet i Naturmangfoldloven og anfører i høringen at «*det er grunn til å anta at forbud mot innførsel, utsetting og omsetning av skadelige fremmede planter vil begrense ytterligere spredning til sårbare områder. Dette fordi at jo færre fremmede skadelige planter som blir tatt inn og satt ut i Norge, jo færre har mulighet å spre seg ut i norsk natur.*» Samtidig innrømmer man at man ikke har kunnet konstatere noen effekt av eksisterende forbud, og mener dette er fordi forskriften er for «ung». Etter det vi kan se er majoriteten av de arter som foreslås forbudt karakterisert som etablerte arter i norsk natur. Definisjonen av dette er at de er etablerte med selvreproduserende bestander. Forbudene skal ikke ha tilbakevirkende kraft eller følges opp med bekjempelse. Svært mange av artene er heller ikke aktuelle å bekjempe i et kost/nytteperspektiv eller fordi andre forhold tilsier at det ikke er hensiktsmessig. Vi mener det er rimelig å anta at forbud, med den forvaltning det er lagt opp til generelt, vil ha svært liten effekt for det biologiske mangfoldet både på kort og på lang sikt. Det man muligens oppnår er at hastigheten for spredning foregår saktere hvis man tar ut handelsvarer fra handel, men resultatet på lang sikt vil bli det samme. For arter så som rødhyll og prystrandvindell må forslaget om forbud karakteriseres som en ren skrivebordsøvelse.

Det er interessant å registrere at myndighetene har en *antakelse* om at tiltaket vil ha en effekt, men at det foreløpig er for tidlig å se denne. Dette indikerer at man mener at det i fremtiden finnes en måte å måle og vurdere effekten. Det gjør det jo dessverre ikke. Man kan ikke bruke Artskart til å måle dette da de som registrerer arter mer enn gjerne fører opp arter i Artsobservasjoner, men er temmelig dårlig på å avregistrere funn som har gått ut. At man ser en nedadgående registreringsfrekvens kunne vært en måte å registrere effekt, men med dette følger store feilkilder. Plutselig kan en art gjennom registreringsdugnader bli svært populær å registrere og plutselig kan en art bli helt uinteressant å registrere. Dette vil da igjen avspeile seg i Artsdatabankens risikovurderinger, så ikke heller disse kan brukes i sammenhengen.

Det ligger i sakens natur, når man påberoper seg føre-var prinsippet, at beslutninger i noen tilfeller må foretas i forkant av den konkrete kunnskapen. På et eller annet tidspunkt må imidlertid kunnskapen følge etter for å bekrefte at beslutningene som ble tatt var riktige. **Vi etterlyser en redegjørelse for hvordan Miljødirektoratet har tenkt å vurdere effekten av forbudene når man anser at forskriften er «gammel nok».**

Kostnader ved tilsyn og oppfølging av forbud

Et forbud mot innførsel, omsetning og utsetting, er et juridisk forbud og må derved innebære en straff hvis forbudet brytes. En straff har likhet for loven for alle den innbefatter. Forbud i forskrift om fremmede organismer omfatter ikke bare aktører i grøntsektoren, men også privatpersoner. Myndighetene plikter dermed å følge opp svært mange aktører. Hva dette vil innebære i kostnader og ressurser omtales ikke i høringsnotatet. Nedenfor stiller vi noen spørsmål vi ønsker redegjørelse for:

Importforbud

Av de planter som ble ført opp på vedlegg 1 i 2016 var det få planter av kommersiell interesse. Nå er det ført opp mange og med dette utløses også et krav til skjerpet importkontroll. Importforbud følges opp av tollmyndigheten som må stanse ulovlige planter i å krysse grensen. Skal man

kunne følge opp dette må det finnes ekstremt god plantekjennskap. Grøntanleggsplanter er vanligvis ikke arter, men kultivarer og hvis en plante som importeres angis med slektsnavn og sortsnavn; hvordan skal en tollter kunne identifisere denne? Kan en tollter skille mellom en *Amelanchier alnifolia* og en *Amelanchier ovalis*? Når botanikere bestemmer at man skal foreta navneendringer som over hode ikke er i samsvar med grønntanleggsnomenklaturen, har en tollter artskunnskapen til å skjønne at en *Aronia melanocarpa* 'Moskva', *Aronia prunifolia*, *Sorbaronia mitschurinii* og *Sorbaronia fallax* er det samme? *Symphoricarpus* 'White hedge' går under både *Symphoricarpus albus* og *Symphoricarpus x dorenbosii*. Hvordan skal en tollter forholde seg til dette? Eksemplene kunne blitt mange. Mattilsynet har et system der man som importør må registrere seg hos Mattilsynet, importsendinger må følges av sunnhetssertifikat og forhåndmeldes før de krysser grensen og til slutt etter godkjenning fra Mattilsynet åpnes i MATS. Miljødirektoratet har ingen slike systemer på plass. Da faller alt på tolletaten. **Har miljømyndighetene avklart at tolletaten har midler, kapasitet og er rustet for denne oppgave? Har man avklart at dette er en oppgave de er villig til å ta på seg? Hvem skal drive opplæring og hva vil dette koste? Er det tenkt at Miljødirektoratet skal innføre et tilsvarende system med forhåndsmeldinger som Mattilsynet har? Hva er i tilfelle kostnadene for å innføre og følge opp dette? Dette står det ingenting om i utredningen og det må avklares hvis importforbud ikke skal ende opp som pro forma forbud.**

Miljødirektoratet ser ut til å tro at så lenge man ikke får kjøpt planter i et norsk hagesenter kommer de ikke til å plantes. Herunder glemmer man at privatpersoner også drar til utlandet og tar med planter. Netthandel med planter er også ekstremt utbredt. Noen ganger bryter man et regelverk tilsiktet, men for det meste utilsiktet. Da må det finnes et system som ikke bare kontrollerer de profesjonelle aktørenes import, men også privatimporten og ikke minst må det masse ressurser til i veiledning. Mattilsynet har gjennom forskrift om plantehelse den samme plikten til å følge opp privatpersoners import og kan sikkert fortelle hvor krevende dette er. Frem til nå ser det ikke ut som miljømyndighetene har hatt stort fokus på kontroll av privatimport, men hvis man fører opp 97 arter på listen der mange arter er både nære og kjære, er denne plikt ikke noe myndighetene kan se bort i fra. **Hvordan oppfølging av privatimporten skal håndteres forteller ikke utredningen. Ikke heller hva det kommer til å koste samfunnet.**

Utsetting

Miljødirektoratet glemmer også at deling av frø, avleggere, småplanter osv. er utbredt hos privatpersoner med pasjon for hage. Med 97 planter på forbudslisten vil det bli et stort informasjonsarbeid fra myndighetenes side for å nå ut med informasjonen til privatpersoner for å unngå at forbudte planter spres denne vei. Men hva hvis det skjer? Hvilken instans skal gå rundt i alle Norges eneboligområder og kontrollere at det ikke har blitt satt ut nye forbudsplanter etter at forskriften har tredd i kraft? Om man så hypotetisk antar at statens naturoppsyn (som vi antar er den nærmeste instansen til å følge opp dette) har kapasitet til å dra rundt i alle Norges eneboligstrøk og inspisere hager; hvordan skal de vite når en plante er plantet og hva blir eventuelle konsekvenser? Et godt eksempel er *Vinca minor*. Denne spres kun med klonal vekst som skyldes hageutkast eller at hageeiere lar den vokse utenfor hagegjerdet. Det er forbudt å kaste planter i naturen, men det er ikke forbudt å la de vokse forbi hagegrensen. I en situasjon der en hageeier hypotetisk skulle bli gjenstand for tilsyn og det blir konstatert at hageeieren har en *Vinca minor* som har vokset ut i skogen, så blir det ingen sanksjoner for at hageeieren har planten i hagen hvis man ikke kan bevise at denne ble plantet etter at forbudet tredd i kraft (hvilket man jo ikke kan i de fleste tilfeller), og det blir ingen sanksjoner for å ikke ha holdt

planten i sjakk. Altså ingen sanksjoner i det hele tatt. Det er riktig nok et brudd på aktsomhetsplikten, men det får ingen konsekvens.

Ettersom myndighetene faktisk er pliktet til å følge opp forbud med kontroll og tilsyn, er det man legger opp til her, et enormt ressursløseri der forbudet for hageeiere kun vil være et proformaforbud. **Hvordan myndighetene skal følge opp tilsyn med utsetting i private hager og hva dette vil koste samfunnet er ikke angitt i utredningen.**

Hagesenter og planteskoler følges opp av tilsyn. Dette muliggjør at eventuelle regelverksbrudd kan følges av sanksjoner. Forslaget vil kreve økt tilsyn i hagesenter og hos planteprodusenter. **Kostnader for dette er ikke tatt med i konsekvensutredningen.**

Lever forslaget opp til målsettingen?

Forslaget har som målsetning:

1. Å finne hensiktsmessige virkemidler for å minske negativ påvirkning fra fremmede karplanter på norsk natur.
2. Å ikke lage forskriftsendringer som gjør forskrift om fremmede organismer mer komplisert, men heller finne virkemidler og løsninger som forenkler.
3. Å velge løsninger som begrenser fremtidig behov for økning i saksbehandling knyttet til oppfølging av forskriften.

At forslaget genererer store samfunnskostnader er helt utenom tvil hvis import- og utsettingsforbudet skal følges opp selv om saksbehandlingen går ned. Forskriften er komplisert allerede, og selv om forslaget ikke kompliserer selve forskriften, kompliserer den ekstremt når det kommer til tilstøtende forskrifter med dobbeltreguleringer og unntak. Det er i tillegg stor grunn til å stille spørsmål ved om man her har funnet det mest hensiktsmessige virkemidlet for å minke påvirkningen på Norsk natur. Tiltaksplanen for bekjempelse av fremmede organismer, som det vises til i høringsforslaget, har eksistert siden 2020 og går ut i 2025. Det er en omfattende plan med ikke mindre enn 28 tiltaksområder. Av alle disse tiltak, som gjelder landlevende planter er det etter det vi kan se, kun tiltakene «Å opprette direktoratsforum, økt innsats på risikovurdering av dørstokkarter og VKM rapport om blindpassasjerer» som holder tidsplanen. Tiltak 15 i den omtalte handlingsplanen er å prioritere fremmede organismer og tiltak mot disse. Uten at dette er på plass kan man ikke gå videre med tiltak 5, dvs å utvikle regionale handlingsplaner mot fremmede skadelige organismer. Heller ikke tiltak 13: Prioritering av tiltak knyttet til kartlegging, overvåking og tidlig varsling av fremmede organismer, Tiltak 14: Utvikle prinsipper/kriterier for prioritering av fremmede arter, tiltak 16: Gjennomgang av virkemiddelbruken, Tiltak 23: Tiltak mot fremmede skadelige organismer i UKL-områder (Utvalgte kulturlandskap i jordbruket) eller Tiltak 24: Bekjempelsestiltak og spredningshindrende tiltak.

For å oppnå de nasjonale målsettingene ville det etter vårt syn være langt mer hensiktsmessig fra myndighetenes side å prioritere en endelig gjennomføring av handlingsplanen før 2025 er omme, istedenfor å innføre forbud uten helhetlig strategi og med ytterst tvilsom effekt.